

M-a dat complet peste cap, atât pe mine, cât și gospodăria mea!

Ar fi trebuit să observ cât era de abilă în a mă dirija, de la primele cuvinte pe care le-a rostit: „Spuneți-mi cum au murit părinții dumneavoastră.“ Vreau să spun – acestea erau cuvintele unei femei foarte pricepute cum să-i dirijeze pe alții în orice direcție i-ar fi plăcut, ca și cum ar fi fost niște șuruburi de motoare iar ea o cheie franceză. Iar dacă mi-au scăpat semnalele de alarmă care mi-au fost date pe plajă, acestea au apărut în schimb în număr mult mai mare la cină. S-a comportat ca și cum ar fi fost un client care își plătea personal consumația într-un restaurant de lux, schimonosindu-și chipul după ce a gustat dintr-un vin pe care eu însumi îl declarasem băubil. Apoi a susținut că friptura de vițel era prea uscată, ordonându-i și lui Slazinger să-și trimită porția înapoi la bucătărie, împreună cu a ei, și adăugând că va da ordine în privința meselor cât timp va locui la mine, pe motiv că atât sistemul circulației sângelui meu, cât și al lui Paul erau evident împiedicate de colesterol, după cum arăta epiderma noastră foarte gălbejită și mișcările noastre extrem de molatice.

*

Era revoltată! Cum stătea așezată în fața unui tablou de Jackson Pollock, pentru care tocmai mi se oferiseră

două milioane de dolari, de către un colecționar anonim din Elveția, îmi spuse:

— N-aș ține în casa mea așa ceva!

Prin urmare, am întrebat-o caustic, făcându-i cu ochiul lui Slazinger, ce gen de pictură ar fi putut s-o mulțumească cel mai mult.

Mi-a răspuns că nu se afla pe acest pământ pentru a i se face ei pe plac, ci pentru a se cultiva.

— Am nevoie de tot felul de cunoștințe tot așa cum am nevoie de vitamine și minerale, îmi spuse. Apoi adăugă: Judecând după tablourile din casa dumneavoastră, constat că urâți realitatea ca și cum ar fi o otravă.

— Presupun că v-ați simți mai fericită uitându-vă la o pictură în care generalul George Washington traversează râul Delaware, i-am replicat.

— Cui nu i-ar plăcea așa ceva? îmi răspunse. Dar am să vă spun ce m-ar încânta cu adevărat, ținând seama de convorbirea noastră de pe plajă.

— Ce anume...? am întrebat încruntându-mi sprâncenele și făcându-i iarăși cu ochiul lui Slazinger.

— Mi-ar plăcea o pictură cu ceva iarbă și pământ în partea de jos, îmi răspunse ea.

— Ceva în castaniu și verde, prin urmare, am sugerat.

— Minunat, și cu cerul în partea de sus, continuă ea.

— Albastru, am completat.

— Poate cu ceva nori, mai degrabă.

— Ușor de produs.

— Iar între cer și pământ... adăugă ea.

— O rață? am întrebat-o. Un flașnetar cu o maimuțică? Un marinar cu prietena lui pe o bancă într-un parc?

— Nu o rață, nici un flașnetar și nici un marinar cu prietena lui, spuse ea, ci o mulțime de oameni morți,

zăcând peste tot pe pământ. Și foarte aproape de noi, în prim-plan, chipul unei tinere fete frumoase, de șaisprezece sau poate șaptesprezece ani. E imobilizată sub cadavrul unui bărbat, dar ea trăiește încă și privește cu ochii mari gura deschisă a unei bătrâne moarte a cărei față e numai la câțiva centimetri de a ei. Din gura aceea fără dinți se revarsă diamante, smaralde și rubine.

Urmă o scurtă tăcere.

Apoi ea reluă:

— Ați putea construi o întreagă nouă religie și încă una foarte necesară pe baza unui astfel de tablou. Apoi făcu un gest cu capul în direcția picturii lui Pollock: Pe când, dimpotrivă, tot ce ar putea face cineva cu un tablou de felul acela este să ilustreze cu el o reclamă pentru un leac împotriva mahmurelii, după chef, sau pentru pilule împotriva răului de mare.

*

Slazinger a întrebat-o ce a îndemnat-o să vină la Hamptons, odată ce nu cunoștea pe nimeni în această localitate. I-a răspuns că spera să-și găsească liniștea sufletească într-un loc retras de lume, pentru a-și concentra toată atenția asupra scrierii biografiei soțului ei, un renumit chirurg din Baltimore, specialist în operații pe creier.

Slazinger se împăuna ca un scriitor care publicase unsprezece romane și o trata de sus, ca pe o începătoare.

— Fiecare crede că poate deveni scriitor sau scriitoare, spuse el cu ușoară ironie în glas.

— Să nu-mi spuneți că ar fi o crimă dacă aș încerca și eu să scriu, obiectă ea.

— E o crimă să crezi că e un lucru ușor, continuă el. Dar dacă e să fii într-adevăr serios în intențiile tale

vei constata destul de repede că nimic nu-i mai greu decât scrisul.

— Mai cu seamă dacă nu ai absolut nimic de spus, adăugă ea. Nu vi se pare că acesta e motivul principal pentru care se crede că e foarte greu să scrii? Odată ce oricine poate alcătui propoziții complete și folosi un dicționar, nu credeți că *adevăratul* motiv pentru care e foarte greu să scrii este că habar n-ai de nimic și puțin îți pasă de toate?

Aici Slazinger fură o frază din opera lui Truman Capote, mort acum cinci ani, casa lui aflându-se la numai câțiva kilometri spre apus de a mea.

— Cred că vorbiți despre *a bate la mașină*, nu despre *a scie*, zise el.

Ea identifică imediat sursa acestor vorbe de spirit.

— Truman Capote, zise ea.

Slazinger se apără frumos.

— După cum știe oricine.

— Dacă nu ați avea o figură atât de amabilă, încheie ea, aș bănuî că râdeți de mine.

Dar ascultați ce mi-a spus abia la micul dejun azi-dimineață. Ascultați numai la cele ce vă spun și pe urmă n-o să vă mai întrebați cine cu cine se juca la cina pe care o luasem împreună acum două săptămâni: doamna Berman *nu* este o începătoare care scrie biografia soțului ei defunct. Asta era numai o poveste pentru a ascunde adevărata ei identitate și scopul pentru care se afla aici. M-a pus să jur mai întâi că îi voi păstra secretul, după care mi-a mărturisit că venise de fapt la Hamptons pentru a se informa și a scrie un roman despre niște tineri muncitori, locuind permanent într-o comunitate de vilegiaturiști, care în timpul verii mișună de fii și fiice de multimilionari.

Acesta, de altfel, nu avea să fie primul ei roman. Era al douăzeci și unulea dintr-o serie de romane de o franchețe

șocantă, colosal de populare și care se adresau tineretului, multe dintre ele devenind între timp subiecte ale unor filme. Le publicase sub numele de „Polly Madison“.

*

Categoric voi păstra secretul, chiar dacă n-ar fi decât pentru a-i salva viața lui Paul Slazinger. Dacă află cine e ea cu adevărat, după ce a apărut în postura unui scriitor de profesie, în mod sigur ar face ce a făcut și Terry Kitchen, celălalt prieten adevărat pe care l-am avut vreodată. Se va sinucide.

În privința valorii comerciale pe piața literară, Circe Berman este, prin comparație cu Paul Slazinger, ceea ce reprezintă marea firmă de automobile General Motors în raport cu o fabrică de biciclete din Albania!

Să nu mă trădați!

*

În acea primă seară mi-a declarat că și ea colecționează picturi.

Am întrebat-o de care fel anume și mi-a spus că îi plac cromolitografiile din epoca victoriană înfățișând fetițe dându-se în leagăne. A adăugat că avea mai mult de o sută dintre acestea, toate diferite, dar numai cu fetițe în leagăne.

— Îmi închipui că te sperie colecția mea!

— Cătuși de puțin, i-am răspuns. Atâta timp cât le ții bine închise în cuști, departe, la Baltimore.

*

Îmi amintesc, totodată, că în acea primă seară, ne-a întrebat pe Slazinger și pe mine, iar apoi pe bucătăreasă și pe fiica acesteia, dacă aveam cumva cunoștința de unele

povești adevărate privitor la tinere fete de prin partea locului, aparținând unor familii relativ sărace, care să se fi măritat cu fiii unor oameni bogați.

Slazinger i-a răspuns:

— Nu cred că mai există așa ceva, nici măcar în *filme*.

Celeste i-a spus:

— Bogații se căsătoresc numai cu bogați. Pe ce lume ați trăit dumneavoastră până acum?

*

Să ne întoarcem la trecut, tema de care trebuie să se preocupe această carte: mama a strâns toate nestematele căzute din gura bătrânei moarte, în afară de acelea rămase înăuntru. De câte ori se apuca să-și spună povestea vieții, ținea să sublinieze acest fapt: nu culesese nimic din gura bătrânei. Tot ce rămânea înăuntru era absolut proprietatea femeii.

Mama se târâse anevoie de sub mormane, după căderea nopții și după ce pleaseră ucigașii. Ea nu era din satul tatălui meu și nu avea să-l cunoască decât numai după ce trecuseră amândoi granița dinspre Persia, slab păzită pe atunci, la ceva mai mult de o sută de kilometri depărtare de scena masacrului.

Niște armeni persani le-au dat adăpost. De acolo s-au hotărât să plece împreună în Egipt. Tata era acela care vorbea cu lumea, deoarece mama ținea în gură pietrele prețioase. Când au ajuns în Golful Persic mama a vândut-o pe prima dintre acestea ca să cumpere bilete pentru amândoi pe un mic cargobot până la Cairo, navigând pe Marea Roșie. Iar la Cairo l-au cunoscut pe criminalul Vartan Mamigonian, supraviețuitor al unui masacru anterior.

— Să n-ai niciodată încredere într-un supraviețuitor refugiat, obișnuia să mă avertizeze tatăl meu, amintindu-și de Vartan Mamigonian, până când nu află ce a făcut pentru a-și salva viața.

*

Acest Mamigonian se îmbogățise fabricând bocanci militari pentru armata britanică și armata germană, care aveau să se încaiere curând, în Primul Război Mondial. Le-a oferit părinților mei o muncă prost plătită și în cele mai mizerabile condiții. Ei, însă, au fost destul de neghiobi încât să-i povestească, deoarece era un conațional de-al lor, și el supraviețuitor al unui masacru, despre pietrele prețioase și planurile lor de căsătorie și de a se duce la Paris pentru a se alătura numeroasei și educatei colonii armenе din acel oraș.

Mamigonian a devenit imediat cel mai îndatoritor sfătuitor și ocrotitor al lor, foarte dornic să le găsească un loc sigur unde să-și poată ține bijuteriile, într-un oraș cunoscut pentru hoții săi fără scrupule. Părinții mei apucaseră însă să le depună la o bancă.

Așadar Mamigonian ticlui o fantasmagorie pe care își propuse să le-o ofere în schimbul nestematelor. Descoperise, fără îndoială, localitatea San Ignacio din California, pe o hartă oarecare, căci era puțin probabil ca vreun armean să fi fost vreodată acolo, până atunci, și încă nici o veste despre existența aceluia orașel agricol neînsemnat nu avusese cum să ajungă până în Orientul Mijlociu la vremea aceea.

Mamigonian le-a povestit că avea un frate la San Ignacio. Plăsmui câteva scrisori ca din partea fratelui său spre a dovedi acest lucru. Scrisorile spuneau, în plus, că

fratele respectiv ajunsese foarte bogat într-un timp foarte scurt. Scria că mai erau încă mulți armeni acolo și că toți o duceau bine. Erau chiar în căutarea unui profesor pentru copiii lor care să cunoască limba armeană cultă precum, și bogata literatură scrisă în limba maternă.

Ca un stimulent pentru un asemenea profesor, aveau să-i vândă o casă și douăzeci de pogoane cu pomi fructiferi la un preț de nimic față de adevărata lor valoare. Plicul conținea pe lângă scrisoare fotografia casei și un act de vânzare.

Dacă Mamigonian cunoștea vreun bun profesor la Cairo, pe care l-ar fi putut interesa această ofertă, inexistentul frate scria că Mamigonian era împuternicit să-i vândă contractul. Așa urma să i se asigure o slujbă de profesor tatălui meu, devenind totodată și unul dintre cei mai mari proprietari din idilicul San Ignacio.

Am lucrat atât de mult în domeniul comerțului cu picturi, încât acum pot visa cu ochii deschiși la trecutul meu, de parcă aş trece în revistă un şir lung de galerii, poate ca acelea ale muzeului Luvru – lăcaşul „Mona Lisei“, al cărei zâmbet a supravieţuit până acum cu încă trei decenii miraculoasei investiții postbelice, Sateen Dura-Luxe. Picturile, din ceea ce trebuie să fie ultima galerie a vieții mele, sunt reale. Le pot atinge cu mâna, dacă vreau, le-aş putea vinde la licitație celui care oferă cel mai mult, ca să urmez recomandările văduvei Berman, alias „Polly Madison“ sau aş putea folosi orice altă cale de a mă debara de ele, ca să mă conformez, din nou, înțeleptelor ei cuvinte: „Numai scoate-le dracu' afară de aici“.

În galeriile imaginate de mine, într-un colț îndepărtat, se află mai întâi propriile mele picturi Abstract Expresioniste, în mod miraculos readuse la viață de Marele Critic de Artă din Ziua Judecării de Apoi. După acestea urmează unele tablouri ale pictorilor Abstract Expresioniști europeni, pe care le-am cumpărat cu câțiva dolari sau câteva batoane de ciocolată, când eram militar și, în fine, reclamele de felul acelor pe care le-am făcut și le-am ilustrat înainte de a intra în armată – cam de pe vremea când am primit știrea morții tatălui meu în cinematograful Bijou din San Ignacio.